

helyezi beadványában kilátásba, hogy annak idején körvonalazni fogja a tisztséggel járó kötelességeket és jogokat...

Nem lévén a Nemzeti Színház levéltára rendezve s éppen azért ez időszert nem hozzáférhető, így nincs módunk arra, hogy megállapítsuk, mi sorsa lett a színházhoz benyújtott kérelemnek. Hinnünk kell, hogy Kúthy felhívást kapott, hogy nyújtsa csak be tervezetét s azt valóban a hó végén meg is tette. De hogy aztán mi lett a szívesen olvasott és társadalmilag is nagyon felkapott Kúthy e beadványának a sorsa, arról semmit sem tudunk. Csak az bizonyos, hogy úgy, mint Hazucha — Kúthy sem lett a Nemzeti Színház dramaturgja.⁷

Közli REXÁ DEZSŐ.

LÉVAY JÓZSEF LEVELE GÖÖZ JÓZSEFHEZ.

Dr. phil. *Gööz József* (1855—1909) — tanár, polgári iskolai igazgató, a pedagógiai irodalomnak ismert nevű, buzgó munkása, 1879 őszén levéllel fordult Léway Józsefhez — ki akkor Borsod vármegye főjegyzője volt — Erdélyi János életére és munkásságára vonatkozó adatokat kérve tőle. Abban az évben jelent meg *Gööznek A természet-philosophiai álláspontok ismertetése és bírálata* című könyve, s valószínűleg ezekkel a kérdésekkel foglalkozva vette tervbe a jeles bölcselet Erdélyi János életrajzának megírását, ami azonban elmaradt. 1877 októberében írt soraira Léway a következő, sok érdekes adalékot tartalmazó levéllel válaszolt:

Tek. *Gööz József* tanár úrnak
tisztelettel

II. kerület
Medve-utca

Budapesten

Tisztelt tanár ur!

Tegnap vett bizalmas levelére sietek a válaszszal. A mint egy részről szívemből örvendek, hogy Ön Erdélyi János működésének tüzetesebb ismertetésével foglalkozik, úgy más részről igen sajnálom, hogy én Önnek ezen céljához hasznavehető adatokkal nem szolgálhatok. Én Erdélyit a forradalom óta ismertem s ez ismeretség barátsággá lett közöltünk, a mint ő Patakon, én pedig itt Miskolczon tanári széket foglaltunk. De érintkezésem nem volt vele oly sűrű, és közeli, hogy éleiratához, jellemzéséhez, vagy írói működéséhez különösebb följegyzésre méltó vonásokat adhatnék. Főképen egyházkerületi gyűlések alkalmával fordult itt meg. Akkor mindig élveztem társaságát. Egyike volt a legkedélyesebb, szeretetre méltó embereknek. Szerette a barátkozást azok körében, a kikhez vonzódott. Szenvedélyes kedvelője a zenének és

⁷ A két igen becses színészettörténeti emléket a Nemzeti Színház levéltára őrzi.

dalnak. Maga is egyike a legkedvesebb hangú dalosoknak. Annyi népszólást tudott és úgy, mint egyikünk se, s azokat, mihelyt társasága arra való volt, mindjárt rá is zendítette. Maga tartásában, modorában volt valami kálvinistás szilárd önfejűség s ez nem egyszer hozta másokkal feszültségbe, vagy összeütközésbe. — Egyházi gyűléseken ritkán szólalt fel, de akkor mindig irodalmi színvonálához illő szabatossággal és tartalmassággal.

Hogy Patakon, a mint tanárnak oda került, mily élénk egyházi s iskolai irodalmi életet teremtett, azt úgy hiszem, Ön is jól tudja.

Tompával nem voltak benső barátságban, vagy kölcsönös szeretetben. Tompa nem szerette Erdélyiben a kritikust, emez pedig amannak lobbanékony, susceptibilis természetét.

Berzétén Gömörben folytatott nevelőségéről a Márjássy családnál, valamint Vahot Cornéliával történt ismeretségéről és házasságáról semmit sem tudok mondani. Az mind előbb történt, mint én öt ismerhettem.

Megemlítem, hogy Erdélyi volt az, a ki az én első nyilvános költői kísérletemet észre vette s gondolom, 1843-ban, a Garay-féle Regélőben, a melyben Kritikai Szemléket irt, így emlékezett meg első verseckéimről: „legújában tűnt pedig fel L. J. a ki gyönyörűen versel, bizonynal úgy, mint egyik sem az itt elszámláltak között!...” Képzeltetni, mily sarkantyú volt ez a miskolczi gyerkőcz-tanulónak!

Mikor Kúthy Lajos a forradalmat követő években (lelki aberrációja jeleül) valami tekintélyes hivatalra — főnökségre — ajánlkozott a hazánkat leigázott kormányhoz, Erdélyi János irta neki ezt az epitaphiumot, mely akkor köztünk kéziratban és közajkon forgott:

Kúthy Lajos német akart lenni,
Nem akarták németnek bevenni:
Ugyan Lajos, hogy vitt rá a lelked,
Hogy közéjük állni nem röstelted!?

Minek vágytál az iborkafára,
Mikor tudtad, mi annak az ára?
Eredj el inkább a Csere-hátra
S akaszd magad a legelső fára.

Kedvező sikert ohajtva t. tanár ur irodalmi törekvéséhez, vagyok szíves üdvözléssel és

Miskolczon, 1879. oct. 24.

őszinte tisztelettel
Lévay József s. k.

*

E levél bold. Gööz József leányának, özv. Zimányi Józsefné, szül. Gööz Margit úrasszonynak birtokában van, ki azt a Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtárában készül elhelyezni.

Közli: SZASZ KÁROLY.

¹ Pedig azok közt, ha jól jut eszembe, Tompa is ott volt.